

СТОРІНКА ШЕФ-РЕДАКТОРА

УДК 015:061.1]+655.11(477)](045)

Микола Сенченко,

директор Книжкової палати України, професор,

e-mail: director@ukrbook.net

Визначні дат и в житт і друкованої книги т а Книж кової палат и України

450 років тому (1574) — видано перші друковані книги на терені України. 105 років тому (1919) — засновано Книжкову палату України. 50 років тому (1974) — згідно з постановою Кабінету Міністрів УРСР Книжковій палаті присвоєно ім'я першодрукаря Івана Федорова. 35 років тому (1989) побудовано нове приміщення, розпочато відновлення діяльності Книжкової палати в Києві й нову еру її життя в українській столиці. Цей етап став надзвичайно важливим для установи, адже у Харкові, де вона функціонувала до того, фонди зберігалися в непристосованих приміщеннях і сирих підвалах. Нині Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова" є центром національної бібліографії України, головною організацією зі статистичного обліку видань, комплектування й зберігання всієї друкованої продукції — документальної пам'яті нашої держави.

Український народ упродовж багатомісячної історії створив велику, ідейно та художньо багату культуру, в якій одне з почесних місць належить друку. Біля колиски друкованої книги на нашій землі стояв Іван Хведорович, заснувавши у 1572—1573 рр. у Львові першу друкарню, котрій судилося стати початком постійного українського книговидавництва.

Первістками українського друку стали **львівські "Апост ол"** (1574), що містив правдиву розповідь І. Хведоровича про заснування першої друкарні, та **"Буквар"** (1574), а також славнозвісна **Ост розька Біблія** (1581).

Від середини XVI ст. великими центрами книгодрукування в Україні були Львівська братська школа, Острог на Волині, Києво-Печерська лавра, монастирі Кременця, Чернігова, Новгород-Сіверського та інші. Формально залишаючись церковними організаціями, монастирські братства поступово перетворювалися на центри об'єднання патріотичних сил українського народу, гуртуючи відомих учених, письменників,

редакторів, граверів, коректорів, переписувачів і перекладачів.

Вийшли друком "Граматика" М. Смотрицького (1578), двічі перевидана в Москві у 1648 і 1721 рр. (цю книгу разом з "Арифметикою" Л. Магницького М. Ломоносов назвав *"вратами своєї ученості"*); нарис з історії України-Русі "Синопис" — стислий опис початку слов'янського народу й правління перших київських князів до царя Федора Олексійовича (1674) — єдиний на Русі до появи підручника М. Ломоносова, та інші.

Разом із книговиданням в Україні розвивається і друк періодичних видань. Батьківщиною першої газети, як і першої книги, став Львів, де 1749 р. вийшов у світ номер "Львівського кур'єра".

За початок бібліографії в Україні слід вважати 1776 р., коли в першій газеті того року у Львові було надруковано список книг, призначених для продажу. Водночас бракує інформації щодо організації тогочасної бібліографічної роботи.

Другим бібліографічні видання почав друкувати Львівський Ставропігійний інститут, який і у XVII ст., і впродовж XIX ст. видавав каталоги власних видань. Окрім того, у XIX ст. на теренах України працювали численні наукові організації, заклади вищої освіти, земські організації, але комплексних відомостей щодо їх діяльності у бібліографічному напрямі немає. Поодинокі факти, які знаходимо у виданнях зазначених осередків, замало, аби на цій підставі робити узагальнювальні висновки.

Вочевидь, бібліографія як справа всеукраїнська не була для тогочасних видавців першорядним завданням.

Друкування в Україні, що входила до складу царської Росії, піддавали жорстким переслідуванням і цензурним заборонам. Наприклад, 1908 р. не було видано жодної книги українською мовою, виходило лише 7 періодичних видань.

До 1917 р. в Україні не було державної бібліографії, адже не було, власне, й державності. Культура нашого народу розвивалася в умовах тяжкого соціального та національного гніту. Жодна з українських бібліотек не отримувала обов'язкових примірників творів друку, не було центру, в якому збирали б примірники всіх книг, журналів та інших видів друку, що виходили на території країни. Видавництва перебували під наглядом жандармерії й мусили передавати обов'язкові примірники тільки царському цензурному комітету. Державну реєстрацію української друкованої продукції замінили загальноімперською для посилення цензури.

Попри заборони та перешкоди прагнення створити національну бібліографію навіть в умовах жорсткого національного тиску в Україні було надзвичайно великим, насамперед у середовищі інтелігенції. Зокрема, 1883 р. у Києві вийшов друком "Бібліографічний покажчик нової української літератури (1798—1883 рр.)" М. Комарова, а згодом — "Покажчик літератури українською мовою в Росії за 1789—1897 роки" Д. Дорошенка, що суттєво доповнював перший.

До цінних надбань бібліографії слід віднести і працю Б. Грінченка "Литература украинского фольклора. 1777—1900. Опыт библиографического указателя", видану в Чернігові 1901 р.

115 років тому, 1909 р., після конгресу українських культурних і економічних організацій, скликаного львівською "Просвітою", чимало вітчизняних бібліографів плекали думку щодо започаткування всеукраїнської бібліографії. Втілювати цю ідею взялася **Бібліографічна комісія**, створена при Науковому товаристві імені Шевченка. Це була перша спроба налагодити та скоординувати бібліографічну роботу по всій Україні.

У 1911 р., звертаючись до видавців, авторів, редакцій, друкарень і приватних осіб із проханням посприяти матеріалами, співробітники Бібліографічної комісії та Бюро (робочий орган Комісії) наголошували на труднощах, з якими стикалися під час роботи: *"Где т олько не выходят украинские газет ы и книги — повсюду, куда судьба забросила наш народ — не т олько у нас в Авст рии, не т олько в Европейской России, а и в далекой Сибири и за Великим Океаном — в Америке..."*

К сож алению, нигде у нас нет библиот еки, куда бы по принуж дению гос. власт и посылались издания. Поэт ому мы долж ны об эт ом позабот ит ься сами. Все наши издат ельст ва на всем прост оре нашей земли и вообще везде, где

звучит наше слово и выходят наши книги, долж ны помнит ь о нуж дах нашей науки и морально обязаны посылат ь по одному хот я бы экземпляру каж дого, даж е наименьшего, издания в библиот еку Научного О-ва им. Шевченко"¹.

За час існування Бібліографічна комісія видала п'ять томів "Матеріалів до української бібліографії". Перші три томи — це праця І. Левицького "Українська бібліографія Австро-Угорщини. За роки 1887—1900"; четвертий том присвячено бібліографії Івана Франка (укладач Д. Дорошенко); п'ятий том (побачив світ лише один випуск) — бібліографія праць з історії України за 1914—1923 рр. (склав І. Калинович).

Відомі відозви, що їх розсилала Бібліографічна комісія, запрошуючи українських бібліографів до співпраці, але умови склалися так, особливо з початком Першої світової війни, що відчутних результатів ця діяльність не принесла.

Спроби започаткувати бібліографічну роботу здійснювало й Одеське бібліографічне товариство при Новоросійському університеті, засноване 1911 р. До пріоритетних входили такі завдання:

- збирати матеріали з бібліографії;
- співпрацювати з урядовими книгосховищами, громадськими та приватними бібліотеками й музеями у справах бібліографії.

Насамперед слід було збирати та опрацьовувати відомості щодо Одеси та місцевого краю, однак Товариство встигло зібрати небагато бібліографічних матеріалів, ще менше — опублікувати на сторінках друкованого органу "Изв'єстія Одесскаго Библиографического Общества". Члени Товариства також використовували шпальти цього продовжуваного видання, аби налагодити організаційну роботу. Наприклад, Н. Мартинов запропонував залучити видавців і книгарів до бібліографічного опрацювання колективними зусиллями друкованих видань, що збиралися в коморах видавництва і книгарень, проте невідомо, чи було цей план реалізовано. У перші роки революції Товариство припинило діяльність.

Поміж видань у галузі критичної бібліографії варто згадати три томи колективної праці групи вчителів Харківської недільної школи під керівництвом Х. Алчевської "Что читать народу?" (1880-ті рр.). Упорядники покажчика мусили користуватися виданнями переважно

¹ Листівка "В справі нашої бібліографії", що вийшла друком у Львові 1911 р.

російською мовою частково через те, що українською було занадто мало літератури, частково через причини цензурного характеру.

Слід зупинитися докладніше на особливостях роботи царської цензури в галузі української бібліографії. Головне управління у справах друку було, так би мовити, "збірним пунктом" для всієї літератури, що друкувалася в колишній Росії, тому в Академії наук вирішили заснувати Комітет із реєстрації друкарської продукції при Управлінні. Цю ідею раніше, до 1905 р., запропонувало Російське бібліологічне товариство, зазначивши, що найзручніше опрацьовувати примірники в установі, яка має тісний зв'язок із друкарнями.

Російське Головне управління у справах друку при Міністерстві внутрішніх справ цікавилася обліком "печати окраин" і "печати инородцев". З огляду на це у друкований орган Головного управління "Книжная летопись" (від 1907 р.), а до цього — у щотижневий список "Правительственного вестника" (від 1872 р.) та у щорічні покажчики (від 1879 р.) ретельно вносили відомості про видання, випущені в межах губерній "Юго-Западного края", "Новороссийского края" та "Малороссии". Завдяки цьому було створено доволі повну українську бібліографію, але розпорошену в морі російської книги. Вилучення її з цього середовища для вивчення — одне із завдань, яке згодом стояло перед Головною Книжною Палатою.

Від перших днів революції 1917 р. значно зріс попит на українську літературу. Усупереч твердженням органу великоруського націоналізму в Україні "Кіевлянинъ", а саме: *"...подавляющее большинство во грамотного населения Южной Руси предпочитает русский язык"* та *"украинские издания пользуются сравнительно малым распространением"*, виявилася, що сформувався український книжковий ринок². За перші два роки революції вийшло 2396 назв накладами, які значно перевищували дореволюційні. Велика кількість нових видань українською мовою, зростання інтересу до старих видань спонукали книгарів діяти оперативніше. Зрозуміло, що початково ідея створити друкований бібліографічний орган виникла у видавничо-книготорговельній сфері (переважно із суто практичних міркувань) — у видавництві "Час". Журнал почав виходити 1917 р. під назвою "Книгар. Літопис українського

письменства" та містив перелік нових книг. Часопис став зародком періодичного органу державної бібліографії. Крім реєстраційної роботи, редколегія приділяла багато уваги статтям, присвяченим проблемам книжкового ринку (інколи суто рекламного характеру), критико-бібліографічним оглядам і рецензіям.

Органи Тимчасового уряду в Україні намагалися налагодити зв'язок між місцевими поліграфічними підприємствами й організованою 1917 р. у Петрограді Російською книжковою палатою, щоб зберегти реєстрацію всіх видань в колишньому імперському центрі. Проте ці спроби не мали очікуваного ефекту. Історія українського обов'язкового примірника бере відлік від початку Української революції, проте, зауважимо, його не стосувалися постанови Тимчасового уряду та радянської влади, видані впродовж 1917—1918 рр., які не виконували через політичні події.

У 1917 р. питаннями збирання та обліку друкарської продукції в Україні опікувалися поодинокі співробітники, які виконували ці завдання здебільшого в Києві, Чернігові, Одесі. Лише в Катеринославі функціонувала установа, подібна до філії Російської книжкової палати.

Водночас виникла ідея створення спеціального архіву, в якому зберігалися б усі видання, пов'язані з Українською революцією. Втіленню в життя цієї ініціативи сприяли політичні події в Україні, зокрема створення українського уряду та проголошення нашої країни республікою, незалежною від Росії.

У першому урядовому акті немає жодного слова про відмову визнання Книжкової палати в Петрограді: факт її існування було просто проігноровано. В акті-зверненні "Ко всем издательствам и всем гражданам Украины от Генерального Секретариата Народного Просвещения", надрукованому в листопаді 1917 р., наголошено: *"...все эти произведения печати имеют большое значение для ознакомления с современной общественной жизнью на Украине и представляют значительный материал для будущего историка: без этих произведений нельзя вполне представить современную эпоху украинской жизни — поэтому необходимо собрать все то, что уже напечатано за прошедшие месяцы на Украине, и собирать все то, что будет в дальнейшем печататься."*

Генеральный Секретариат организует теперь специальный библиотечно-архивный отдел и при нем — библиотеку-архив для хранения произведений современной печати."

² Шульгин В. Против насильственной украинизации Южной Руси. Кіевлянинъ. 1917. № 170, 18 июля.

*Вмест е с т е м Секрет ариат обрашает ся ко всем издат ельст вам и просит прислат ь по 5 экземпляров всех произведений печати, как уж е напечат аных, т ак и т ех, кот орые впредь будут печат ат ься — книг, брошюр, об'явлений, афиш и агит ационных лист ов, фот ографий, карт , предназначенных как для широкой публики, т ак и для будущих ист ориков, кот орые воспользуют ся ими для полного изучения современной жизни Украины. Начат ь собиране и присылку изданий надо возмож но скорее, пока ест ь возмож ност ь собрат ь и сохрани т мелкие издания прошлых месяцев, пока они еще не исчезли. Посылат ь по адресу: Киев, Б. Владимировская 57, Библиот ечный от дел при Генеральном Секрет ариат е Народного Просвещения*³.

У березні 1917 р. було створено Українську Центральну Раду. Наприкінці 1917 р. — на початку 1918 р. міністр освіти звернувся з доповіддю до Ради народних міністрів, щоб винести на розгляд УЦР проект закону про обов'язкове надсилання від друкарень примірників усіх видань. У документі кількість обов'язкових примірників встановлено в межах 11 (перед революцією — 13, Тимчасовий уряд зменшив до 8), з яких 4 — на обмін із різними культурними осередками; 1 — для комплекту всієї місцевої друкарської продукції; 2 — для Національної Бібліотеки; 1 — для Українського наукового товариства (майбутня Українська академія наук), 1 — для Українського державного університету та 2 — для Бібліотечно-архівного відділу Міністерства освіти, співробітники якого мали проводити реєстрацію нових видань, а також складати бібліографічні покажчики.

Проект цікавий тим, що мав надати законів силу минулим числом, аби зібрати продукцію, надруковану від 7 (20) листопада 1917 р. (день, коли УЦР затвердила Третій Універсал, що проголошував Українську Народну Республіку). Проте через політичні події втілити в життя цей закон не судилося.

Перед обов'язковим примірником ставилося завдання суто культурного характеру, а головною була плановість постачання книгосховищам продукції видавництва, з одного боку, й поповнення їх закордонною книжкою, з другого, для чого слід було виділяти 4 примірники. Справи реєстрації обов'язкових примірників відводили чи не останнє місце, до того ж доручали її не окремому органу, а бібліотечно-архівній

інспектурі. Стежити за виконанням закону повинні були органи освіти на рівних правах з органами Міністерства внутрішніх справ. Його співробітники не уявляли, якого бібліографічного механізму потребує ця справа, і недооцінювали реєстрацію, вважаючи, що збирання примірників по бібліотеках і є головним завданням. Через політичну ситуацію закон також не було втілено в життя.

Зі зміною влади (30 квітня 1918 р.) і затвердженням Гетьманату було ухвалено новий закон. Згідно з цим документом у складі Міністерства внутрішніх справ створювалось Управління по справах друку, до обов'язків якого входила "общая регист рація всех произведений печати и составление кат алогов и библиографических обзров ь ет их произведений". Закон набув чинності 1 липня 1918 р. Ані кількість обов'язкових примірників, ані умови їх розподілу серед бібліотек та інших установ цей документ не регулював, як, власне, і діяльність міністерства чи будь-якого його органу. Обов'язки Управління по справах друку мали винятково цензурний характер, культурних завдань закон не ставив.

Успішний досвід Російської книжкової палати спонукав членів організаційного комітету зі скликання Першого Всеукраїнського з'їзду бібліотекарів виступити з проектом створення в Києві подібної бібліографічної установи як центру реєстрації й збереження друкованої продукції України та її наукового вивчення.

26 червня 1918 р. відбулося засідання організаційного комітету зі скликання Всеукраїнського з'їзду бібліотекарів. За протоколом на ньому були присутні А. Бем, О. Грушевський, Ю. Іванов-Меженко, М. Марковський, В. Міяковський, С. Паночіні, І. Розенцвейг, А.Тьомкін.

Ю. Іванов-Меженко окреслив головні завдання з'їзду:

- об'єднання "культурних сил", які працюють у бібліотечній сфері;
- створення стандартизованої системи впорядкування бібліотек;
- формування планомірної загальної мережі бібліотек в Україні коштом Міністерства освіти;
- заснування Спілки бібліотекарів, Товариства бібліотекознавства, бібліотекознавчого журналу.
- Архівно-бібліотечний відділ мав виступити на з'їзді із загальним планом державної бібліотечно-культурної роботи.

³ "Газета Гадяцького земства" від 28 листопада 1917 р.

16 липня 1918 р. було ухвалено запропоновану членом організаційного комітету С. Сіроподко Програму Першого Всеукраїнського з'їзду бібліотекарів, що містила такі пункти:

— утворення Національної Бібліотеки та Книжної Палати;

— видання "Книжної літописі" та бібліографічних покажчиків;

— "періодична часопись по бібліотекознавству";

— утворення Центрального інформаційного бібліотечного бюро та деякі інші завдання.

Виконання завдань у межах першого питання здійснював Ю. Іванов-Меженко, другого — В. Міяковський.

За дорученням Архівно-бібліотечного відділу В. Міяковський упродовж 5—30 липня 1918 р. був відряджений до Петербурга для ознайомлення з роботою Російської книжкової палати. У звіті щодо проведеної роботи він докладно описав структуру установи та особливості організації її діяльності. Зокрема, український делегат ретельно висвітлив роботу відділу періодичного друку: коли надходили газети та журнали, один примірник залишали у відділі, реєстрували на картці, куди вписували назву періодичного видання, рік і дату надходження примірника до Книжкової палати. Після реєстрації його клали разом із примірниками попередніх видань, а інші — здавали в "експедицію" та розсилали по визначених бібліотеках.

Один примірник мав надходити до Бібліографічного інституту, в якому всі статті розписували на картки так: спочатку наводили прізвище автора, потім — назву статті, назву видання, день, місяць, рік, число. Якщо стаття анонімна, зазначали лише заголовок і назву видання, які розміщували трохи нижче, ніж звичайно. Усі картки, що належали до одного видання за один рік, обкладали "опаскою", а першою картою розміщували контрольну, на якій фіксували назву видання, рік і прізвище "карткописателя". Кожний "карткописатель" описував одні й ті самі видання. Наприкінці року всі картки перетасовували разом і в такий спосіб складали бібліографію періодичного друку за рік. Поки картки були неперетасовані й розташовані в алфавітному порядку, співробітники мали змогу легко й швидко з'ясувати, чи всі видання виписано на картки, яких примірників бракує, що слід доповнити. Після розташування в алфавітному порядку залишалися контрольні картки, які також давали змогу визначити, чи всі видання докладно розписано.

Далі В. Міяковський ознайомився з роботою відділу "Книжної летописи", де кожную книжку *"...зарегіст руют ь, т ут її звалют ь и зміряют ь в доли і попереk, розишлют ь до державних книгозбірень, а назву її будут ь розповсюджуват и т оненьки книжечки "Літ опису"*. Він ретельно описав роботу "Общества библиотековѣднїя", з ініціативи якого було відкрито курси бібліотечної справи в Петербурзі.

У грудні 1918 р. на зміну Гетьманатові прийшла Директорія, яка вживала заходів, щоб втілити в життя закон про обов'язковий примірник, і, на відміну від гетьманського документа, поновлювала культурні традиції уряду Центральної Ради, розвиваючи й удосконалюючи їх.

Згодом міністр народної освіти, професор І. Огієнко, очільник Головного управління мистецтв і національної культури Д. Дорошенко, директор департаменту Л. Мозалевський розробили та подали до Ради Міністрів Української Народної Республіки два законопроекти: *"Про утворення Головної Книжної Палати в м. Києві"* як осередку, що зобов'язаний не лише реєструвати та обліковувати всю друковану продукцію, а й науково її опрацьовувати, і *"Про обов'язкову надсилку друкарнями, літ ографіями, мет алографіями та іншими подібними закладами до повіт ових комісарів усіх видань"*, а також Пояснювальну записку до законопроекту про утворення Головної Книжної Палати.

У записці зазначено: *"Необхідно почати утворення конче пот рібної інст ит уції — Книжної Палати, в якій науково підгот овлені люде, знайомі з книжкою та з друком взагалі, мали б можливість підрахувати все книжне багатство, набране в попередні часи, та розібратись в ньому"*.

Така коротка історія створення Державної наукової установи "Книжкова палата України імені Івана Федорова", яка впродовж 105 років діяльності стала духовною скарбницею нашої країни та її народу.

У Державному архіві друку зберігаються всі без винятку примірники друкованої продукції, що вийшли на українських теренах впродовж 1917—2024 рр.

Нині фонди Книжкової палати України налічують майже 15 млн одиниць друкованих видань. Щорічно для опрацювання та зберігання надходило приблизно 100 тис. примірників друкованої продукції, інформацію про які оприлюднено у відповідних "Літописах" із зазначенням усіх бібліографічних даних, зокрема

й архівного номера, за яким потрібне видання можна знайти і через 105 років.

Фонд видавничої продукції Книжкової палати надзвичайно багатий за змістом і різноманітний за видами. Особливо повно репрезентовано українську книгу, у тому числі виданнями класиків української літератури, зокрема творами Т. Шевченка. В Україні їх видавали понад 400 разів. В Державному архіві друку зберігаються перші видання радянського періоду, як-от "Великий льох", "Кавказ", "Сон", "Заповіт", "Царі" тощо. Окрасою фонду є "Кобзар" за редакцією В. Доманицького.

Значне місце посідає літературна спадщина І. Франка, репрезентована 480 книгами, М. Коцюбинського — 330, Лесі Українки — 125. Окрім того, зберігається літературний доробок Марка Вовчка, І. Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, М. Старицького. У фондах наявно все розмаїття творів українських прозаїків і поетів: П. Тичини, М. Бажана, О. Гончара, М. Рильського, В. Сосюри, А. Малишка, В. Стуса, Б. Олійника та багатьох інших.

Щороку у видавництвах УРСР великими накладками виходили твори зарубіжних авторів, україномовні переклади літератури народів світу. Увесь цей науково опрацьований загал також репрезентовано у фонді Державного архіву друку Книжкової палати України.

Суспільно значущим, цінним і затребуваним сучасними вченими є фонд наукової літератури,

у якому наявні праці А. Кримського, Д. Багалія, М. Туган-Барановського, М. Грушевського, С. Єфремова, Є. Патона, В. Глушкова, М. Боголюбова та тисяч інших науковців, які видавали результати своїх досліджень упродовж цих 105 років.

Увесь універсум знань охоплює фонд довідкової літератури, що містить такі унікальні видання, як "Словник української ентомологічної номенклатури" І. Щоголіва 1919 р., "Словник української мови" Б. Грінченка 1927 р., статистичний довідник "Вся Україна" 1925 р., "Словник технічної термінології" Д. Шелудька 1928 р. і багато інших енциклопедичних видань, словників і довідників із різних галузей знань.

Окрім того, у фондах Книжкової палати зберігаються збірки історичних документів, що становлять джерельну базу для сучасних пошуковців, зокрема пропагандистсько-інформаційні друки періоду Української національної революції 1917—1921 рр.: листівки, заклики, газети, односторонні газети тощо. Це унікальний документний архів, що чекає на свого неупередженого дослідника.

Отже, сьогодні Книжкова палата України, без перебільшення, є провідною джереловмісною установою нашої держави, бо дотепер зберігає у своїх фондах великий дослідницький потенціал, зокрема й невивчений науковий доробок вітчизняних учених, а також єдиним в Україні центром національної бібліографії й зберігачем документальної пам'яті українського народу.

Надійшла до редакції 9 січня 2024 року

КНИГОЗНАВСТВО. ВИДАВНИЧА СПРАВА

УДК 655.423:339.174]:811.133.1-048.67](44+100)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2024.1(330).8-18

Лариса Мильченко,

*старша наукова співробітниця відділу моніторингу засобів масової інформації Книжкової палати України,
e-mail: svirel.34@gmail.com*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5905-077X>

Експорт книжкової продукції, міжнародні книжкові ярмарки, популяризація мови та літератури — складники іміджу Франції

Емансипація людства пов'язана з книгою. ...Незалежно від того, як розвивається світ цифрових технологій, книга залишиться, а написання книг, як і раніше, буде важливим актом структуривання людського мислення.

*Бернар Меньє (Bernard Meunier),
віцепрезидент Академії наук Франції*

У статті досліджено чинники, що впливають на формування міжнародного іміджу Франції та допомагають проводити успішно зовнішню політику.

Увагу зосереджено на одних з основних складників іміджу Франції — експорті книжкової продукції, численних міжнародних книжкових ярмарках і заходах із популяризації французької мови та культури у світі.